

Тематски зборник научних радова
МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

књига 1
ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ
(Тематски зборник научних радова)

књига 1

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Издавачи

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
e-mail: institut.skr@gmail.com

Академија за националну безбедност Београд

За издаваче

Проф. др Драган Танчић, редовни професор

Проф. др Драган Симеуновић, академик

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Драган Танчић, редовни професор

Заменик главної и одговорної уредника издавачке делатности

Проф. др Драган Симеуновић, академик

Уредили и приредили

Др Мирјана Бечејски, виши научни сарадник

Др Ана Мумовић, виши научни сарадник

Научни савети њубликације

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник

Др Марија Јефтимејевић Михајловић, виши научни сарадник

Проф. др Сања Мацура, редовни професор

Проф. др Небојша Лазић, редовни професор

Проф. др Слађана Алексић, ванредни професор

Проф. др Јелена Војиновић Костић, ванредни професор

Лектура и коректура

Др Јелена Војиновић Костић, ванредни професор

Компјутерска обрада

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Pi-press“, Пирот

Тираж

150

ISBN 978-86-82736-04-2

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
Академија за националну безбедност Београд

Тематски зборник научних радова

МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

књига 1

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Лепосавић, 2024.

Рецензенти

Проф. др Сања Маџура, редовни професор, Филозофски факултет Бања Лука, Универзитет у Бањој Луци

Проф. др Бошко Сувајџић, редовни професор, Филолошки факултет у Београду, Универзитет у Београду

Проф. др Снежана Милосављевић Милић, редовни професор, Филозофски факултет у Нишу, Универзитет у Нишу

Проф. др Тиодор Росић, редовни професор, Педагошки факултет у Јагодини, Универзитет у Крагујевцу

Проф. др Сунчица Денић Михаиловић, редовни професор, Учитељски факултет у Врању, Универзитет у Нишу

Проф. др Небојша Лазић, редовни професор, Филозофски факултет у Косовској Митровици, Универзитет у Приштини

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Драгана Јањић, научни саветник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Проф. др Слађана Алексић, ванредни професор, Универзитет у Приштини, Филозофски факултет у Косовској Митровици

Проф. др Ана К. Миловановић, ванредни професор, Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача

Др Марија Јефтимјевић Михајловић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Мирјана Бечејски, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Јасмина Кнежевић, научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Сена Михаиловић Милошевић, научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Проф. др Ненад Перић, редовни професор, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Објављивање овог зборника суфинансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	9–19
-----------------	------

ЈЕЗИК

Јелена М. Војиновић Костић, <i>Језик и национални идентитети</i> <i>кроз призму српског језика на Косову и Метохији</i>	23
Јована С. Јовановић, Драгана И. Радовановић, <i>Обредна храна кроз етнодијалекатске записе</i> <i>из Средње Ибра – етнолингвистички осврт</i> –	31

КЊИЖЕВНОСТ

Драгана Р. Рајовић, <i>Ми и друји у Слову о Светом кнезу Лазару</i> <i>патријарха Данила III Бањског</i>	49
Милена М. Ивановић, <i>Мотив колективитета у епској епси</i> <i>Цар Лазар и царица Милица</i>	57
Ана К. Миловановић, <i>Морална вертикала косовског завета</i> <i>у драматизацијама српских народних епса</i> <i>косовског циклуса</i>	69
Борис Д. Булатовић, <i>Косовско предање као српски 'савезник' или</i> <i>'противник': Идеолошке пројекције Александра Гринавалда</i> <i>у актуелизацији Обилићевог лика у народној</i> <i>и романистичкој књижевности</i>	83
Јасмина М. Ахметагић, <i>Злочинац је (увек) друји:</i> <i>Пакрац Владана Мајијевића</i>	97
Тиодор Р. Росић, <i>Епичка демистификација</i> <i>лажног обраћања</i>	111
Сена М. Михаиловић Милошевић, <i>Дискурс историје у делима</i> <i>Григорија Божовића и Данила Николића</i>	121

Ана М. Мумовић, <i>Српска и албанска пројекција и слика историје (Компаративистичка анализа прича Радомира Стојановића и Агиља Олурија)</i>	137
Јелена З. Милић, <i>Љубав, Пријатељи и Друго Слободана Селенића</i>	153
Урош З. Бурковић, <i>Књижевност између анијажованости и самодовољности: случај романа Бели конопац за Филипа Депреа</i>	167
Сузана Р. Бунчић, <i>Косово у поезији Рајка Пећурова Ноћа</i>	177
Мирјана М. Бечејски, <i>Циклус „Снознања“ из збирке песама Храм тишине Марије Јефтимјевић Михајловић</i>	193
Ана Р. Стишовић Миловановић, <i>Имаџолошко у јуџојису Иа Пуквила са Косова и Мејохије</i>	205
Јована Б. Сувајдић, Зорана З. Ђупић, <i>Косово и Мејохија у јуџојисима Душана Косића: темајско-мотивска, језичко-стилска и имаџолошка анализа</i>	215
Магда Г. Миликић, <i>Остављени трај: Палимјесет јуџојисне прозе Милисава Савића</i>	243
Луна М. Градиншћак, <i>Из „ТИ“ у „ЈА“ (Иво Ђиљико и анализа српској националној идентитету у делима Из ратних дана и Из солунских борби)</i>	259
Соња Р. Шљивић, <i>Енклава у интермедиијалном простору</i>	279
Ивана М. Раловић, <i>У замкама традиције и полијике: Слика жене у филмовима (2014–2024) који темајизују Косово и Мејохију</i>	293
Габриела Агнес Наги, <i>Дом у райу – јерсејективна дејеша</i>	307

CONTENT

FOREWORD	9–19
----------------	------

LANGUAGE

Jelena M. Vojinović Kostić, <i>Language and national identity through the prism of the Serbian language in Kosovo and Metohija</i>	23
Jovana S. Jovanović, Dragana I. Radovanović, <i>Ritual food through ethnology-dialectical records from Middle Ibar - ethno linguistic review -</i>	31

LITERATURE

Dragana R. Rajović, <i>We and others in the speech about the light to Knez Lazar by Patriarch Danilo III Banjski</i>	49
Milena M. Ivanović, <i>The motive of collectiveness in the epic song the Emperor Lazar and the Empress Milica</i>	57
Ana K. Milovanović, <i>The moral vertical of the Kosovo Covenant in dramatizations of Serbian folk songs of the Kosovo Cycle</i>	69
Boris D. Bulatović, <i>Kosovo Myth as Serbian 'ally' or 'opponent': Alexander Greenawalt's ideological projections in his reception of the Obilić's character and Serbian oral epic poetry</i>	83
Jasmina M. Ahmetagić, <i>The criminal is (always) another: Pakrac by Vladan Matijević</i>	97
Tiodor R. Rosić, <i>Ethical demystification of false brotherhood</i>	111
Sena M. Mihalović Milošević, <i>Discourse of history in the works of Grigorije Božović and Danilo Nikolić</i>	121

Ana M. Mumović, <i>Serbian and Albanian projection and image of history (comparative analysis of the stories of Radomir Stojanović and Adil Oluri)</i>	137
Jelena Z. Milić, <i>Love, The friends and The other by Slobodan Selenić</i> ...	153
Uroš Z. Đurković, <i>Literature between politics and self-sufficiency: the case of the novel White rope for Philippe Deprez</i>	167
Suzana R. Bunčić, <i>Kosovo in Rajko Petrov Nogo's poetry</i>	177
Mirjana M. Bečejski, <i>The cycle "Cognitions" from the collection of poems The Temple of Silence by Marija Jeftimijević Mihailović</i>	193
Ana R. Stišović Milovanović, <i>Imagological elements in the travelogue of Hugues Pouqueville from Kosovo and Metohija</i>	205
Jovana B. Suvajdžić, Zorana Z. Čupić, <i>Kosovo and Metohija in Dušan Kostić's travelogues: Analysis of themes and motives, linguistic-stylistic and imagological analysis</i>	215
Magda G. Milikić, <i>To leave behind a trace: A Palimpsest of Milisav Savić's travelogue prose</i>	243
Luna M. Gradišćak, <i>From "You" to "Me" (Ivo Ćipiko and analysis of Serbian national identity in works From the war days and From the Thessaloniki struggles)</i>	259
Sonja R. Šljivić, <i>An Enclave in the intermedial space</i>	279
Ivana M. Ralović, <i>In the traps of tradition and politics: the image of women in films (2014–2024) addressing Kosovo and Metohija</i>	293
Gabriella Agnes Nagy, <i>A home at war – a child's perspective</i>	307

*Драјана Р. РАЈОВИЋ**

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

МИ И ДРУГИ У СЛОВУ О СВЕТОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ ПАТРИЈАРХА ДАНИЛА III БАЊСКОГ**

Айсѝракѝ: Патријарх Данило III који се у литератури помиње и као Данило Бањски или Данило Млађи, био је талентовани писац и поглавар Српске православне цркве у другој половини XIV века. Учествовао је у преносу моштију кнеза Лазара из Приштине у манастир Раваницу и може се сматрати утемељивачем култа кнеза Лазара. Историјску основу текста чини ауторов доживљај Косовског боја и Лазаревог опредељења за *Царсѝво небеско*. Патријарх Данило III Лазареву жртву пореди са Христовом, а његов подвиг привођења великог сабора мученика Богу у *вишњи Јерусалим*, са Исусом Навином. Однос између Срба и Турака писац описује на релацији – ми, Срби (благочастиви) и други, Турци (нечастиви). Мурата писац пореди са самим ђаволом и назива га свирепим, гордим и охолим, док је Лазар описан као побожни и славни кнез.

Кључне речи: Патријарх Данило III, Свети кнез Лазар, Мурат, Косовски завет, Исмаилћани, Турци, Косовски бој, Исус Христос, благочестиви, нечестиви, ђаво.

СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ У ПЕРИОДУ ОД ПОЧЕТКА XIV ДО СРЕДИНЕ XV ВЕКА

Стваралаштво XIII века у српској књижевности обележила су велика и значајна уметничка дела Светог Саве, Стефана Првовенчаног, Доментијана и Теодосија. Одјек ових стварања био је тако снажан, да се наредних сто педесет година појављују ствараоци који следе оквира исте поетике, трагајући за новим књижевним ликовима, изражавајући се кроз исте или нове књижевне жанрове. Друштвеноисторијски контекст тог стваралаштва подразумевао је неспокој који је растао са све извеснијим надирањем

* Истраживач-сарадник, ORCID 0000-0002-3545-9976, draganarajovic71@gmail.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација број: 451-03-66/2024-03 од 26. 1. 2024. године.

Турака из азијских предела ка западу, где се налазила и Српска земља. Поред Хиландара који је до тада био центар српске књижевне мисли, Пећ као седиште Архиепископије добија све већи значај. Са ширењем српске државе у време цара Душана, у Серу су се окупљали образовани људи. Ново Брдо, град са рудним богатством, постао је стециште људи са свих страна који су се бавили трговином или рударским послом, али и образованих људи, посебно Грка, што се одразило и на књижевно стварање. Неки од великих манастира у Србији постају значајна места заслужна за настајање књижевних дела. По свом значају, у том смислу, посебно се истичу Бањска, Дечани, Раваница и Манасија (Јовановић 2015: 7).

За време деспота Стефана, као и још у време кнеза Лазара, Србија је прихватила велики број византијских и бугарских монаха и лаика, преписивача, писаца и уметника. Након државног сабора у Пећи (1374–1375) на коме је санкционисано измирење са цариградском патријаршијом и изабран патријарх Јефрем, у српским земљама борави све већи број византијских миграната који су носиоци препорода светогорске духовности, као и византијске књижевности и уметности. Тај талас је обухватио све српске земље од Јужног Јадрана до Дунава. Седамдесетих година XIV века, али и касније, у Моравској Србији се створило ново монашко средиште, источно од Велике Мораве, на падинама Кучаја, са снажном насеобином *синаиџа*, монасима исихастима, српског, грчког или бугарског порекла (Богдановић 1980: 201–202).

На пољу исихазма уочене су контрадикције између склоности исихаста ка пустињаштву и јасног испољавања тежњи ка управљању црквом на ширем плану, што је створило два типа карактера клирика: прагматични и контемплативни (Јањић и Јанићијевић 2021: 77–78). Без обзира на то што је исихазам представљао учење мистичног карактера, делатност исихаста у домену црквено-административних ставова била је радикална, посебно на нивоу црквене политике, нарочито у погледу постављања кандидата из редова исихаста или њихових присталица, на високе јерархијске положаје (Исто: 94).

Измештањем тежишта српске државе, Београд се као престоница у којој столује Стефан Лазаревић уздигао до те мере, да је постао привлачно место за живот, не само домаћим образованим људима, већ и онима са стране. Смедерево, као нови престони град под управом Ђурђа Бранковића, давао је наду у миран живот на српским просторима, све до коначног доласка Турака и њиховог освајања Србије 1459. године. У овом временском периоду српска књижевност је настављала да живи, иако не увек уједначеним и стабилним током (Јовановић 2015: 7).

Тематски оквири књижевног стваралаштва овог раздобља утемељени су на описима живота значајних личност савременог доба, али и минулих времена. Жанровски доминирају житија и службе у којима су описивани ликови и животи владара и црквених великодостојника. Слово, похвала и плач, су краће жанровске форме које су постале популарне након Маричке

и Косовске битке у којима су се Срби борили против Турака. У овом периоду долази до препорода епистоларне књижевности. Ширењу хоризонта српске књижевности посебно је допринело исказивање личних осећања, присутно у краћим жанровским облицима. Патријарх Данило III припадао је писцима наведеног периода.

ПАТРИЈАРХ ДАНИЛО III

У успостављању косовског култа учествовало је више људи, али је међу њима најважнији Патријарх Данило III који је био творац црквеног култа косовског великомученика, кнеза Лазара. Претпоставља се да је рођен око 1350. године. За патријарха је изабран 1390. или у пролеће 1391, годину дана после Косовске битке. Пре тога је, око 1380, вероватно био монах манастира Бањске (претпоставља се да је тада написао и синаксарска житија Светог Симеона и Светог Саве), да би са својим оцем, монахом Доротејем, 1382. био ктитор манастира Дренче. Према подацима о његовом оцу Доротеју, Данило је био властеоског порекла. Након избора за патријарха, највероватније по одлуци Сабора, пренео је мошти Светог кнеза Лазара из Приштине у Раваницу. *Слово о Свештом кнезу Лазару* написао је крајем 1392. или почетком 1393. године, чиме је утемељио кнежев култ. Сачуван је датум, али не и година његове смрти. Умро је 7. априла између 1396. и 1400. године (Богдановић 1980: 191–192). Типично за српске средњовековне писце, о њему је сачуван мали број биографских података.

СЛОВО О СВЕТОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ

Историјску основу текста чини ауторов доживљај Косовског боја и Лазаревог опредељења за *Царство небеско*. Композицију дела сачињавају две целине. Прва у којој се најављује оно што ће уследити, уз спомињање Лазаревог детињства, боравка на двору цара Душана, као и женидбе и рађање деце. На трагу својих предходника, а у духу књижевности средњег века, Патријарх Данило III моли Господа да му притекне у помоћ приликом писања овог дела, да би затим најавио да му предстоји *Слово* о храбром мужу Лазару (Патријарх Данило III 2015: 118).

Писац се изнова враћа на детаље из Лазаревог одрастања посебно уочавајући присност између Прибца, Лазаревог оца, и цара Душана. Након набрајања Лазаревих моралних врлина, цар Душан је пред целим већем достојанственика и велможа рекао да ће Лазар бити нешто велико и да ће управљати српским земљама (Исто). Приликом обраћања цара Душана, писац се користио управним говором добијајући тиме на уверљивости изговореног. Прва целина се завршава причом о Лазаревој женидби, добијањем високог чина, као и поседа на управљање.

У наредној композиционој целини описан је период почетка Лазареве владавине. Писац Лазара упоређује са библијском личношћу Исуса Навина, вођом јеврејског народа после Мојсијеве смрти. Лазарев долазак на престо прати напомена да је то акт Божије воље, што сведочи о веровању да су владари на земљи престо добијали по Божијем допуштењу: „Тако Бог изволевши“ (Исто). Након тога следи набрајање Лазаревих врлина: „Овај се, дакле, богато јављаше у побожности и богобојажљивости, у ништељубљу и преукрашен мужаством, који се храбар нађе у свему, правдом и вером украшен, милошћу и милосрђем према сиротима наклоњен“ (Исто: 118). Патријарх Данило III посебно истиче Лазареву љубав према монасима и његова многобројна ктиторства.

МИ И ДРУГИ – БЛАГОЧАСТИВИ И НЕЧАСТИВИ

У наставку *Слова* писац описује лепоте Српске земље чији склад нарушава опасност од најезде Турака. Ово поглавље се нарочито бави односом на релацији: ми, Срби (благочастиви) и други, Турци (нечастиви) (Исто: 124). Однос према Турцима, као према непријатељима, осим историјском (територијална окупација, насиље над Србима, експанзија Османског царства и њихова најезда на Балкан као део шире стратегије освајања) дефинисан је и културолошком и религиозном димензијом. Култура у Србији је у значајној мери обликована под утицајем Византије. Књижевност, уметност и архитектура имали су богослужбени карактер. Османска култура је била различита од хришћанске и формирана је под утицајем снажне исламске традиције која је обликовала уметност и друштвене норме. Са религиозног аспекта, Срби су у средњем веку већински били православни хришћани. Православље је било кључни елемент српског националног идентитета и културе. Црква је играла водећу улогу у духовном и друштвеном животу Срба. Са друге стране, Турци су били муслимани, што је само по себи представљало непремостив јаз за православне хришћане. Дубоке теолошке и културолошке разлике, делиле су православни и исламски свет.

Однос ми и други, међу Србима и Турцима био је обележен конфликтом и отпором. Срби су доживљавали Османлије као окупаторе и тлачитеље, па су битке као што је Косовска (1389) прерастале у симбол српског отпора и националне жртве. Осим оружаним отпором, Срби су се Турцима супротстављали истрајавањем у очувању православне вере и народних обичаја. Најезда Османлија и народни отпор, били су инспирација за многобројне митове, легенде и епске песме, а лик кнеза Лазара постао је симбол српске борбе за веру и слободу.

Патријарх Данило III, у *Слову о Свештом кнезу Лазару*, Лазареву жртву пореди са Христовом, а његов подвиг привођења великог сабора мученика Богу у *вишњи Јерусалим*, са Исусом Навином. Однос између Срба и Турака писац описује на релацији – ми, Срби (благочастиви) и други, Турци (нечастиви).

Најезду Османлија писац тумачи као последицу ђавоље зависти. Користећи реторска питања, Патријарх Данило III се обраћа Богу у својој немоћи да спозна Божији промисао и дубине Његове премудрости. Страдање Лазарево и српске војске он тумачи као и сва остала добра од Бога, послата „да се мученик као злато искушава“ (Исто: 119).

У српској народној и црквеној традицији, Турцима су често приписиване демонске особине. Турци су, коришћењем библијског језика и симбола, приказивани као ђавољи изасланици који су нападали хришћане.

О ђавољој природи Патријарх Данило III пише на основу библијских текстова: „Ђаво који мрзи добро, који се помамљује, који отпаде добровољно и без присиле од Саздатеља свог, покрену се на завист према људима, који су божанским ликом удостојени и богоразумом просвећени, те на њих подиже бој да погуби оне који у побожности свемучитељски живе у Христу“ (Исто: 119).

Лик Мурата који предводи Измаиљане, Патријарх Данило III пореди са самим ђаволом. У *Библији* је ђаво, као неко ко мрзи добро и противи се Богу и праведности, описан на више места: у *Књизи о Јову*, *Књизи пророка Исаије*, *Свештом Јеванђељу њо Јовану*, *Првој саборној њосланици (свештој аѡсѡлола Пеѡра)*, *Оѡкривењу (свештој Јована Боѡслова)*... Писац Муратове освајачке успехе сматра плодом његовог умишљаја: „И запавши у бешчашће и охолост, допаде у болест уображености умишљајући да је Александар Македонски“ (Исто: 119). Писац даље Мурата пореди са свирепим лавом (Исто). Ово поређење такође има библијске корене јер се у *Библији* ђаво пореди са лавом. У *Првој саборној њосланици (свештој аѡсѡлола Пеѡра)* апостол Петар упозорава вернике на ђавола као на опасног противника који као лав ричући ходи тражећи да некога прождере (1. Кор, 5: 8). Лазар је описан као „побожни и славни кнез“ (Патријарх Данило III 2015: 119–120), док је Мурат свиреп, горд и охол (Исто: 120). Лазарево обраћање војсци потресно је и узвишено. Муратов мотив за рат је освајање и похлепа, Лазарев одбрана нације и страдање Христа ради: „Умримо да свагда живи будемо“ (Исто: 121).

Пишчев доживљај света је монашки и његово виђење Косовског боја, сем рационалног, има и метафизички слој. Иако на нивоу појавности, страдање обе војске и обојице војсковођа изгледа готово исто, метафизички приступ је оно што га у пишчевим очима чини суштински супротним. Апокалиптични опис Косовског боја бременит је призором покошене српске војске. Приликом описа трагичног страдања, писац убијене српске војнике пореди са криновима и кедровима ливанским, користећи библијску лексику, јер се у *Библији* помињу и кринови, у *Пјесми над ѡјесмама* (Пнп, 2: 1), као и кедрови ливански у *Псалмима Давидовим* (Пс, 92: 12). Призори крвопролића описани су и код српске и код турске војске. Српска војска је благочастиво сасецана и клана као жива жртва, „Као из небића у биће свемучно убијани пресељаваху се“ (Патријарх Данило III 2015: 124). Писац се овде користи речима из Канона евхаристије (Мирковић 1926: 93), да би

што верније представио страдање српске војске као приношење жртве за самог Христа. Писац затим прави разлику међу страдалима, „Јер не само да страдаху благочастиви, него страдаху и нечастиви. Заједно беше частан са нечастивим, али се овом мучење урачунаваше у узорност и искушење, а нечастивом у ране и злостављање. Стога ови у царство бесконачно, а овај у радост неизрециву, а они у таму најкрајњу“ (Патријарх Данило III 2015: 124). Даље у *Слову*, користећи се библијским цитатом из *Прича Соломунових* (Прич, 10: 7), писац опомиње да су дела праведника живот, а плодови неверника греси (Патријарх Данило III 2015: 124) сврставајући српску војску међу часне праведнике, а турску међу нечастиве невернике. Уочљива је значајна разлика и у опису смрти обојице војсковођа. Опис Муратове смрти је штур и писац само бележи да је Мурат задобио рану мачем у срце и да је напрасно испустио своју душу (Исто). Опис Лазареве смрти описан је снажним поетским изразом и проткан је духовношћу. Писац је приказао кнеза Лазара као истинског мученика који је својим саможртвовањем постао симбол борбе за веру и отаџбину: „А у победи прослављени и ревнотељ љубави Божије, нови мученик кнез Лазар, по вилици мачем би посечен, блажено окончаче примивши. Његово тело узеше из оближњег града званог Приштине преневши га у Божију цркву Вазнесења Христовог, где га хришћани часно положише“ (Исто: 124).

Своје *Слово* писац приводи крају посвећујући део текста кнегињи Милице, затим труду Лазаревих синова који су заједно са мајком Милицом учинили да Лазарево тело буде пренето у његову задужбину Раваницу. Писац се посебно задржава на опису дочека моштију у Брвенику, граду који је био прва одредница након преноса моштију из Приштине. Дирљив је опис сусрета кнегиње Милице која са синовима излази у сусрет моштима, са посебним акцентом на њен плач који чини посебну целину у тексту и при коме се Милица обраћа лично Лазару, те он прераста у својеврстан дијалог. Писац је плач кнегиње Милице упоредио са Јефимијиним плачем. Своје казивање о Лазару писац завршава спуштањем Лазаревог тела у гроб у цркви Вазнесења Господњег. *Слово* се завршава молитвеним вапајем Патријарха Данила III да се умоле светитељи, пророци, мученици, да се клекне пред Богородицу и све Божије угоднике, како би се измолила милост од Господа да непријатељ буде посрамљен.

ЗАКЉУЧАК

Иако о Мурату и Турцима Патријарх Данило III пише као о ђавољим посланицима, а о цару Лазару и српској војсци као о страдалницима за веру и нацију, његови записи нису обојени мржњом, већ монашким смирењем и духовношћу. Његов опис најезде Турака нема боју личне нетрпељивости, већ представља израз дубоког бола због патње и страдања свог народа уз искрене жеље за миром и правдом. Комплексност односа на релацији

ми и *груји* остао је дубоко усађен у српском историјском памћењу, обликујући национални идентитет и перцепцију сопства у односу на друге.

ЛИТЕРАТУРА

- Богдановић 1980: Димитрије Богдановић. *Историја сѣаре српске књижевности*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Јањић, Јанићијевић 2021: Драгана Јањић, Горан Јанићијевић. *Св. Никодим Тисмански (рефлексije монашкој бојословља у друјој љоловини XIV сѣолећа)*. Лепосавић: Институт за српску културу Приштина – Лепосавић.
- Јовановић 2015: Томислав Јовановић. *Српски љисци између љрвих деценија XIV века до средине XV сѣолећа* (предговор) у *Данило II, Данилов ученик, Гријорије Цамблак, Јефимија, Данило III, Сѣефан Лазаревић, Антоније Рафаил, Консѣанѣин Филозоф, Јелена Балшић, Никон Јерусалимац*. Десет векова српске књижевности, књига 3, Нови Сад: Матица српска.
1. Кор, 5: 8: *Прва саборна љосланица (свѣјој аљосѣола Пеѣра)*. *Свѣјо љисмо, Сѣароја и Новоја завјѣја, Библија*. Превод: Ђура Даничић, Вук Стеф. Караѣић. Британско и инострано библијско друштво, Београд, 1993.
- Мирковић 1926: Лазар Мирковић. *Православна лиѣуриѣка*. Београд: Родољуб.
- Патријарх Данило III 2015: Патријарх Данило III, *Слово о свѣјом кнезу Лазару (Слово о блаженом и свѣјда сѣомињаном кнезу Лазару, и о љравославнима које са њим убише нечасѣиви Турѣи, и делом о суйомени на њѣов живој, и о сѣрадању њѣовом и о љреносу мошѣију)*. *Данило II, Данилов ученик, Гријорије Цамблак, Јефимија, Данило III, Сѣефан Лазаревић, Антоније Рафаил, Консѣанѣин Филозоф, Јелена Балшић, Никон Јерусалимац*, Десет векова српске књижевности, књига 3, Нови Сад: Матица српска.
- Пнп, 2: 1: *Пјесма над љјесмама*. *Свѣјо љисмо, Сѣароја и Новоја завјѣја, Библија*. Превод: Ђура Даничић, Вук Стеф. Караѣић. Британско и инострано библијско друштво, Београд, 1993.
- Прич, 10: 7: *Приче Соломунове у Свѣјо љисмо, Сѣароја и Новоја завјѣја, Библија*. Превод: Ђура Даничић, Вук Стеф. Караѣић. Британско и инострано библијско друштво, Београд, 1993.

Dragana R. RAJOVIĆ

WE AND OTHERS IN THE *SPEECH ABOUT THE LIGHT TO KNEZ LAZAR* BY PATRIARCH DANILO III BANJSKI

Summary

Patriarch Danilo III, also referred to in literature as Danilo Banjski or Danilo Mladi, was a talented writer and head of the Serbian Orthodox Church in the second half of the 14th century. He participated in the transfer of the relics of Knez Lazar from Priština to the Ravanica monastery and can be considered the founder of the cult of Knez Lazar.

The historical basis of the text is the author's experience of the battle of Kosovo and Lazar's commitment to the *Kingdom of Heaven*. Patriarch Danilo III compares Lazar's sacrifice to Christ's sacrifice, and his feat of bringing the great assembly of martyrs to God in the *holy Jerusalem*, to Joshua's Navin feat. The writer describes the relationship between Serbs and Turks in terms of - we, the Serbs (pious) and others, the Turks (impious). The writer compares Murat to the devil himself and calls him ferocious, proud and arrogant, while Lazar is described as a pious and glorious prince.

Keywords: Patriarch Danilo III, Holy Knez Lazar, Murat, Kosovo Covenant, Ismailians, Turks, Kosovo Battle, Jesus Christ, pious, impious, devil.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41(082)
821.163.41.09(082)
323.1(497.115)

МИ и други кроз визуру Косова и Метохије :
тематски зборник научних радова. Књ. 1, Језик
и књижевност / [уредили и приредили Мирјана
Бечејски, Ана Мумовић]. - Лепосавић : Институт за
српску културу Приштина, 2024 (Пирот : Pi-press).
- 326 стр. : илустр. ; 24 cm

Део текста упоредо на енгл. језику. - Тираж 150.
- Стр. 9-13: Предговор / уреднице. - Напомене и
библиографске референце уз текст. - Библиографија
уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-82736-04-2

а) Српски језик -- Зборници б) Српска књижевност
-- Зборници в) Национални идентитет -- Косово и
Метохија -- Зборници

COBISS.SR-ID 149848073